

ENCHIRI
DION PRINCI-
PIS AC MAGISTRATVS
CHRISTIANI.

Risci poetae, qui etiã theologi habiti sunt, res cognitu factuq; necessarias, fabularum inuolucris obtegebant, & id duplici ratione: Primum, ut blandius lectorum animos subirent: deinde, ut teneras auriculas minus offenderent. Hi admonituri principes officij, finxerunt Iouem medium inter Themis & Cratos in stellato folio, miro splendore quaquauersum coruscãte, sedentem: cuius iussu aquila, quam fingunt Iouis esse armigeram & gestatricem fulminis, sceptrum flammis undiq; euomens, principibus in manus dat. Porro Themis honestatis dea, quam Latine fas possumus interpretari, ensis: Cratos autem, quæ Latine potentia est, diadema aureum largitur. Quid autem aliud prudentes uiri significare uoluerunt per sceptrum, quod ab aquila Iouis iussu principibus tribuitur, quam imperium & ius non nisi à Deo dari: Id quod Homero uisum est cum scriberet:

Rex unus qui scepra dedit, uenerandaq; iura,
Iupiter.

Quo fit, ut antiquitas passim principes deorum esse discipulos & filios scribat. Quin à Menandro

A

CHRISTIANI PRINCIPIS

princeps dictus est imago animata Dei. Præterea, ut ethnicos omittamus nos ueritatis filij, nõne Deus noster optimus maximus, post Israeliticos iudices, Saulum elegit regem, & postea Dauidem, ut nobis declararet, Reges non nisi suo nutu terris dari? Hinc magnus ille Paulus ad Romanos scribens, inquit potestatem non nisi à deo esse. Niti itaq; debet summa ope princeps, ut qui simulacrum dei in terra gerit, & qui constitutus est à deo, ut illi quàm similibus efficiatur. Iam quòd sceptrum sit fulmineum, quid aliud sibi uult, quàm inuictum & ardèntem animum, omnia difficilia penetrãtem, & quicquid à recto declinat, amburentem? Cur uero Themis gladium porrigit? nisi ut princeps nihil agat præter id quòd fas est & iura permittunt? Quod autem Cratos coronam exhibet, significat coronas, id est, ciuitates, quæ turrium ac mœniũ figuram habent, non potestate esse opprimẽdas, sed legibus seruandas: ac ita agnoscãt principes potestatem, ut & humanitatem sentiant, & benignitatẽ. Quod Agaperus quoq; his uerbis indicat: Sceptrũ regni cum a deo susceperis, cogitato quomodo placebis ei quod illud tibi dedit. Super omnia enim quæ in regno præclara sunt, pietatis stemma regem exornat.

PIETAS PRINCIPIS

P V M.

SI ergo principes ac magistratus potestatem suam à deo habent, nisi ipsa ingratitude ingratiore iudicari uelint, pietatem colãt necesse est. Quantopere uero deceat principes pie-

tas, ne
tum, i
buit,
mus
logic
Aeg
hipp
adm
cis li
auis
capit
tis li
& C
min
pot
re, a
leue
si ui
q; A
sem
præ
am, u
cend

P
lam F
re uol
ram, u
sceptru

NCIPIS.

Dei. Præterea
is filij, nōne De-
Israeliticos iudi-
a Dauidem, ut no-
nū ternis dari-
anos scribens, in
e. Niri itaq; debet
lacrum dei in ter-
o, ut illi quā si-
ceptum sit fulmi-
nium & ardē-
terātem, & quic-
r: Cur uero The-
ceps nihil agat p-
nt: Quod autem
it coronas, id est,
figuram habent,
legibus conse-
uoretatem, ut &
ratē. Quod Aga-
perū regni cum
lo placebis ei q
n quæ in regno
em exornat.

NCI.

agistratus
isti ipsa ingra-
pietatem colat
principes pie-

ENCHIRIDION.

tas, nemo est qui nō nouit. Hæc autem ut deo cul-
tum, ita amicis, ciuibus & patriæ beneuolentiā tri-
buit, quæ si principibus perpetuo adsit, felicissi-
mus omnium censebitur. Addunt autem Mytho-
logici Eusebiæ sceptrum, quali olim usi sunt reges
Aegyptij, in summo ciconiæ figuram, in imo uero
hippopotamum exculptum habens. Nam quem-
admodum ciconia in Aegyptiorum hieroglyphi-
cis literis pietatem significabat, quod uidelicet hæc
auis sit maxime pia, ut scribit Plinius lib. decimo,
capite uigesimo, & Petronius Arbiter in fragmen-
tis libri Satyrici hanc pietatis cultricē uocat. Quin-
& Diuus Ambrosius Romanis hanc pietatis no-
mine fuisse honestatam prodidit. Contrā hippo-
potamus, cuius & Plinius & Dioscorides memine-
re, animal est truculentum & impiū: quod ubi ado-
leuerit, periculum facit, an patre fortius sit: quod
si uiribus præcellat, deuorat patrem Prudētes itaq;
Aegyptij hoc sceptro demonstrabant, Regibus
semper pietatem tanq̄ monumentum quoddam
præ oculis habendam esse: Vim autem, iracundi-
am, uindictam atq; id genus animi motus, coer-
cendos suppressendosq;.

PRUDENTIA.

Pietatem non potest deserere pru-
dentia, hanc geminis faciebus (ut Palladem il-
lam Homericam) Aegyptij effinxerunt, significa-
re uolentes, prudentiam undiq; debere esse ocula-
tam, undiq; circumsipientem. huic pro gestamine
sceptrum datū est, in cuius summo positus est ocu-

A ij

CHRISTIANI PRINCIPIS

las, quod uidelicet Aegyptij in sacerdotalibus no-
ris Regis imaginem exprimentes, hoc scepro uite
rectitudinem prudētiāq; cum uigilantia esse con-
iungendam, demonstrare uoluerunt. Hæc uirgo
omnium sagacissima, & à Solomone sapientibusq;
omnibus tantopere laudata, nullo in tempore, nul-
lo in loco, nulla in re, à principum ac magistratuū
latere recedat.

IUSTITIA.

Iustitiam perpetuo præ oculis ha-
bendam omnibus, in primis autem principibus,
nullus est qui nesciat. Sine iustitia enim (ut inquit
Cicero) nihil ualet prudentia: & diuus ille Ambro-
sius prudentiæ, fortitudini, temperatiæ, malitiam,
iracundiam, impatientiam, atq; huius generis uitia
plerunq; esse admixta scribit. Solam uero iustitiam
ceterarum uirtutum concordiam fulcire. Mytholo-
gici hanc ita depingunt, ut præferat labarum scipi-
oni deaurato affixum, in quo symbolum iustitiæ
est depictum, gladius scilicet, quem ambit corona,
in cuius cuspide statera lancibus utrinque dependu-
lis eminet. Tyrannidem fingunt pessundatam, be-
luam omnium tererrimam, maximeq; principibus
detestandam, capite serpentibus, draconibus, uipe-
ris obuincto, terribilem, ore hiulco, dentibusq; au-
ditissimis homines deuorantem, sanguine pauperū
ebriam, uentricosam, insatiabilem, unguibus adun-
cis armatā, e leone, deniq; urso, lupo, & tigride for-
matam, qua de Israelitarū sapientissimus Solomon
scribit: Leo rugiens & ursus esuriens, princeps im-

pius in
quod p
ra esse
nus: de
ro lux
si iusti
tem c
picor
quar
lustit
bis, m
ris ter
latur
fucur

I
sic c
core p
gnibu
amabi
biles, a
suo (u
Sis
Mu
Nec
Occ
Hac ui
mit, & a
dere cog

ENCHIRIDION.

pius in populum pauperem. Et Bias e Græcorum quoq; sapientibus unus, interrogatus quænam fera esset perniciosissima: Syluestrium, inquit, tyrannus: domesticarum, adulator. Ab hoc enim portento summe cauendum principibus: quod facile fiet, si iustitiam uirtutum omnium & fontem & parentem comitē habuerint, quam Aristoteles libro Topicorum secundo, tam utilem scribit esse subditis, quàm libertas tēporis. Hinc præclare Cyprianus: Iustitia regis, pax est populorum, immunitas plebis, medela lāquidorum, gaudium mortalium, æris temperies, serenitas maris, fœcunditas terræ, solatium pauperum, hæreditas filiorum, & Regi spes futuræ beatitudinis.

CLEMENTIA.

Iustitia uero iustitia nō est, nisi ad sit clementia, quæ uirgo fingitur, uenustate & decore præpollēs, solem & agniculum gerēs pro insignibus. Hæc est quæ principes uiros faciles reddit, amabiles, benignos, hospitaes, beneficos, fauorabiles, adeo ut Theodosi⁹ imperator Honorio filio suo (ut est apud Claudianū) præceperit:

Sis pius in primis: & cum uincamur ab omni

Munere, sola deos æquat clementia nobis.

Nec tibi quod liceat, sed quod fecisse decebit,

Occurrat, mentemq; domet respectus honesti.

Hæc uirgo crudelitatem humi allisam pedibus premit, & ad tartarum tandem, unde egressa est, descēdere cogit.

VERITAS.

CHRISTIANI PRINCIPIS

Clementiam ueritas sequit̄, cuius
Cus simplicis uidelicet & nude uirgunculae ef-
figiem ueteres Aegyptiorum reges, e collo penden-
tem gestare solebant, ut perpetuo obuersaretur ani-
mo. Maxime enim refert, ut principes ueritatem
agnoscant, & uerum à falso simulationeque discer-
nant. Nam assentatio ita huius imaginē nunc hoc,
nunc illo fuco, modo alijs atque alijs sumptis per so-
nis mentitur: ita uenena melle circūlinat, ut uix (ni-
si sis plane Lynceus) queat dinoscī. Habet autem, ut
inquit Tullius, adulatio principia iucunda, exitus
uero amarissimos. Ab hac peste tanquam præsenti-
taneo ueneno cauendū est principibus. Habeat igitur
aures apertas ueritati, assentatores & hypocri-
tas procul à se eliminēt. Nihil enim periculosius
principi, quā si aures adulatoribus accommodet,
plus enim (ut scribit Hieronymus) nocet lingua adu-
latoris, quā gladius hostis. Et Agapetus: Auersa-
re, inquit, fallaces adulatorum sermones, ut coruo-
rum rapaces mores.

MVNIFICENTIA.

Addidere ueteres principalibus
uirtutibus, Munificentiam, quæ principes
maxime amabiles, cum contra auaritia, maxime
odibiles reddere solet. Quid enim turpius illi, qui
alijs imperat, quā si pecuniarum cupiditati ancillet?
Auaritia enim, autore Salustio, materies est omni-
um malorum: fidem, probitatem, cæterasque uirtu-
tes & bonas artes euertit. Quare recte Agapetus
admonet: Si honore ex omnibus uis perfrui, præ-

sta te c

In
lan
speci
teres
eloq
doct
regib
rit, ac
Plato
ande
tius. p
Hadri
Theo
cipes,
perij
adam
ebriet
inhor
cont
legen
scen
deretu
tis, uir
quaru
tem er
tes om

ENCHIRIDION:

Ita te communem omnium benefactorem:

ERVDITIO ET VOLVPTATVM CON- TEMPTVS.

IN principū uero aulis, philologi-
am inter primos consiliarios uersari decet. Hęc
specie fœminę uenerandę ac maiestatis plenę, ue-
teres delinearunt, quę stipata Mercurio coniuge,
eloquētīę p̄sīde, ceterisq; castissimis uirginibus,
doctissimis sororibus, Gratijs ac Musis: maximis
regibus ac imperatoribus immortale decus pepe-
rit, ac semper paritura est. Nam hęc est illa, quam
Plato dixit beatas efficere Respublicas: qua Alex-
ander Magnus dicebat se malle antecellere, q̄ diui-
tijs. per quam Iulius Cęsar, Octauius Augustus,
Hadrianus, Marcus Antoninus Philosophus, uterq;
Theodosius, & multi alijs minoris nominis prin-
cipes, plus glorię permanentis assecuti sunt, q̄ im-
perij aut bellorum titulis ac tropæis. Hanc quisq;
adamauerit, non poterit non remittere nuncium
ebrietati, luxui, uenationi, aucupioq; nimio, alijsq;
inhonestarum uoluptatum illecebris. De quibus
contemnendis pulchre scribit Basilius Magnus, de
legendis antiquorum libris: Quod Herculi adole-
scenti, diu multumq; ambigenti, utram uiam ingre-
deretur: duas enim ante se spectabat: unā uolupta-
tis, uirtutis alterā: geminę matronę ei apparebāt,
quarum prior uirtus, posterior uitiositas. Hęc au-
tem erat excultissima, delicias, risus, iocos, uolupta-
tes omnimodas secum trahens, nihil non illecebra

ENCHIRIDION.

rum ostendens, nihil non promittens quo adolescentis animum inescaret. Illa uero horrida tota, laboriq; assueta, famem, sitim, imbres, sudores, ærumnas tam terra quam mari perferēdas, ob oculos posuit: præmium uero illarum, immortalitatem fore sancte pollicita est. Hercules uero magno animo, despecta uoluptate, uirtutis uia ingressus, tandem in deorum numerum relatus est. Neque quæ hæctenus annotauimus, antiquitas frustra fabulata est. Reuera em̄, si principes ac magistratus pi, prudentes, iusti, clementes, ueraces, munifici, eruditi, uoluptatum contemptores fuerint, in æternum cum
IESV CHRISTO rege
regum & domino dominorum,
triumphabunt ac
regnabunt. .

HISTO.

Jo
V
me
spi
ad
on
na
S
loc
om
gro
sula
con
T
iect
tem
ripa
con
conf
regio
Q
lio, ge
bant,